

PROCEDEE ALE INTERTEXTUALITĂȚII ÎN EVOCAREA SENSURILOR CONTEXTUALE ALE UNOR ANTROPONIME CONVENȚIONALE ÎN SPAȚIUL PUBLIC ROMÂNESC

MARGARETA MANU MAGDA

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” al
Academiei Române, București, România

Intertextual devices in the evocation of contextual meanings of some conventional anthroponyms in Romanian public space

Abstract: In contemporary public communication, there are numerous *variants of surnames and forenames* used to designate some Romanian political figures. These variants result from the employment of certain *construction or semantic devices*, whose aim is to highlight different stylistic nuances that the users/creators of the variants in question wish to convey in relation to the persons thus identified. Among these mechanisms, one can find *intertextuality*, which is construed as the explicit or implicit reference to previous utterances.

This paper aims at presenting such *variants of conventional anthroponyms, which are used in Romanian public space* and formed by means of *intertextual devices*. The function of the name forms is to underline certain behavioural characteristics of the name bearers. The *theoretical framework* of the study consists of the precepts of *pragmatics, sociolinguistics* and *stylistics*.

The illustrative material was collected from the Internet.

Keywords: pragmatics, intertextuality, quotation, parody, pastiche, variants of conventional anthroponyms, public space.

Preliminarii

În comunicarea publică actuală au fost identificate un număr mare de *variante ale numelor și prenumelor* utilizate pentru desemnarea unor personalități politice românești, rezultate în urma aplicării unor *procedee de construcție sau de sens* cu scopul de a marca diferențele nuanțe semantico-stilistice pe care utilizatorii / creatorii variantelor în discuție doresc să le transmită referitor la persoanele vizate¹. Între aceste procedee se numără *intertextualitatea*, înțelesă ca raportare explicită sau implicită la enunțuri anterioare.

Lucrarea de față își propune să prezinte astfel de *variante ale unor antroponime convenționale, utilizate în spațiul public românesc*, formate prin procedee ale *intertextualității*, având funcția de marcare a unor trăsături comportamentale ale purtătorilor.

¹ Cf., între altele, Felecan D. (2011), Magda (2004), Manu Magda (2007, 2012).

Suportul teoretic al lucrării îl constituie preceptele *pragmaticii, sociolingvisticii și stilisticii*.

Materialul exemplificator a fost preluat de pe *Internet*.

Repere teoretice privind intertextualitatea

Conceptul de *intertextualitate*, introdus în semiotică de Julia Kristeva în 1967, desemnează, în general, o relație a fiecărui text, respectiv enunț cu alte texte pe care le absoarbe și le transformă, în ansamblul aceleiași culturi literare. Kristeva (1969: 257) se referă la o transformare a codului discursiv în urma căreia fiecare text devine rezultatul virtual al asamblării transformate a unei secvențe de coduri extrase din diverse alte texte.

În ceea ce privește conceptul în discuție, Bahtin (1970b: 9) vorbește despre interacțiunea unor conștiințe individuale, autonome, cu propriul univers (idei, gânduri, cunoștințe și experiențe anterioare), aflate în raporturi dialogale, *fiecare discurs fiind, la rândul său, traversat de alte discursuri* (în plan istoric, social și individual). Autorul consideră *dimensiunea intertextuală* capacitatea unui discurs de a se asocia la / sau disocia de / alte discursuri pe aceeași temă.

Menționăm faptul că, în paginile de față, considerăm conceptul de *intertextualitate* ca pe una dintre formele de manifestare a *eterogenității lingvistice*². Se pleacă de la premisa că *un text constituie, în majoritatea cazurilor, o unitate eterogenă*, conținând mai multe *secvențe sau microtexte diferite*. Prin urmare, obiectul de cercetare al lingvistului îl constituie *mărcile intertextualității* în enunț, respectiv *indicii prezenței, în interiorul unui text, a unor elemente aparținând altor texte* (*tipuri de texte, texte concrete sau fragmente de texte – preluate și / sau transformate*).

Forme de intertextualitate în discursul public

Literatura de specialitate recentă a pus în evidență importanța utilizării procedurii *polifoniei și intertextualității* în discursul public actual *ca strategie interacțională*³.

² Authier-Revuz (1982) introduce, în literatura de specialitate, termenul de *eterogenitate lingvistică*, referindu-se la diversele tipuri de secvențe textuale, registre de limbă, genuri sau modalizări care apar într-un discurs. Există două forme de eterogenitate: *manifestă și constitutivă*. Eterogenitatea manifestă constă în forme marcate (ghilimele, discurs direct, discurs indirect, glose) și în forme non-marcate (discurs indirect liber, aluzii, ironie, pasișă). În această a doua situație, enunțiatorul negociază cu alteritatea, menționând ce nu îi aparține în propriul discurs. Eterogenitatea constitutivă se suprapune peste dialogismul bahtinian și se referă la indisociabilitatea intradiscurs – interdiscurs. Authier-Revuz (1995) clasifică aceste comentarii ale enunțiatorului (numite de către ea „non-coincidențe a ceea ce este spus”) despre propria enunțare în următoarele categorii, identificare pornind de la semantica formelor de conotație autonimică: non-coincidența interlocutivă (dialogismul interlocutiv), non-coincidența discursului cu el însuși (dialogismul interdiscursiv), non-coincidența dintre cuvinte și lucruri, non-coincidența cuvintelor cu ele însele.

³ „În publicistica românească actuală, construcția polifonică sub diversele ei variante reprezintă o constantă retorică de bază. În variante diferite – difuze sau explicite, clar marcate lingvistic și sau grafic – polifonia definește atât structura textelor informative, utilitare și de divertisment, cât și a celor de opinie. Tehnicile polifonice se diferențiază în funcție de tipurile de text menționate” (Cvasnii Cătănescu 2006: 105).

Intertextualitatea, ca mijloc de a reliefa în mod plastic informații de presă, cunoaște concretizări diferite, în cele ce urmează fiind abordate trei dintre acestea: *citarea* (detașarea unui enunț din spațiul textual în care se află și includerea sa în ansamblul altui discurs), *parodia* (constând în modificarea și remontarea unui text preexistent cu intenția de a produce anumite efecte comice, ironice, sentențioase etc.) și *pastișa* (care se bazează pe preluarea unor modele și structuri prestabilite și transportul lor în alte formațiuni verbale)⁴.

Citarea

Citarea, ca modalitate de manifestare concretă a *intertextualității*, constă în intercalarea unui text-sursă într-un text-suport pentru a genera diferite relații cu acesta din urmă:

Prin recontextualizarea secvenței preexistente, semnificația originară se distruge – parțial sau total –, relația citatului cu textul-sursă se suspendă și, în compensație, se dezvoltă o nouă valoare semantică (preponderent conotativă), strict dependentă de natura mesajului și de destinația textului-suport (Cvasnii Cătănescu 2006: 226).

În cadrul materialului investigat, am identificat *citarea ca formă de intertextualitate externă*, care se referă la o secvență de proveniență *populară sau cultă*, considerată *familiară* într-un spațiu cultural dat, cu scopul de a defini metaforic și aforistic antroponimele care sunt luate în discuție.

Sunt utilizate, frecvent, în ambianța de utilizare a unor antroponime convenționale vizând persoane publice, făcând „corp comun” cu acestea:

– expresii idiomatice

USL, între „iresponsabilul vesel” și „supăratul responsabil”. Crin, cu fundul în două luntre (<http://www.reportervirtual.ro/2013/04/>).

– afirmații, aparținând unei persoane publice, impuse de *mass-media*, prin reluare insistentă, preponderent ironică

Iarna nu-i ca vara [Traian Bănescu, n.n.] *pentru niciunul dintre primarii care i-au urmat lui Traian Bănescu la Capitală. „Generalul” cu trese de la șabloanele TV* [Dan Voiculescu, n.n.] *se dovedește mai tare ca Onțanu, Oprea și alții care intră în combinații cu „apelul bocancilor” (obligatorii pe aceste vremi / vremuri)* (<http://voxpública.realitatea.net/politica-societate/>).

– fragmente, de mici dimensiuni, din texte culte sau folclorice

„Ciocoi vechi și noi” [sunt vizați politicienii mai „vechi” și mai „noi”, n.n.] de Viorel Dobran

Dan Diaconescu are... mușterii săi, pe care îi curtează cu discursuri anti-ciocoi... Sunt tot mai mulți..., iar banii din conturi sunt mai greu de găsit ca Elodia (<http://voxpública.realitatea.net/politica-societate/>).

(se citează titlul romanului românesc *Ciocoi vechi și noi*, de Nicolae Filimon, 1862).

În urmă cu câteva minute a venit și reacția lui Antonescu. În esență, el spune cam așa: *„Adio, Victore, dar răman cu tine!”*. *Adică, nu e de acord cu Kóvesi, tună și fulgeră împotriva deciziei premierului, dar își vede în continuare de treabă în USL* (<http://www.reportervirtual.ro/2013/04/>).

⁴ Pentru tratarea acestei probleme în domeniul publicitar, vezi Cvasnii Cătănescu (2006: 224–246), care ne-a servit ca model în analiză.

(*Adio, dar rămân cu tine!* – în engleză: *The Goodbye Girl* – este un film de comedie american din 1977, regizat de Herbert Ross).

Parodia

Parodia reprezintă un procedeu intertextual cu un grad de expresivitate mult mai mare decât citarea, valorificat de jurnaliști pentru calificarea persoanelor publice prin numire.

Parodia pornește de la o secvență textuală-model, preexistentă, anterioară enunțului parodiat, pe care jurnalistul o demontează și o reconstruiește, rezultând un construct nou, modificat într-un grad mai mic sau mai mare. Acest construct nou servește ca expresie a atitudinii ironice, satirice a jurnalistului sau folosește la prezentarea unei intenții comice ludice etc. a producătorului de text. Noul antroponim, fondat pe utilizarea repetată a aceluiași model textual, conduce la *aparitia clișeului parodic*.

Procedee de parodiere

Antroponimele din discursul public actual suferă transformări parodice prin următoarele procedee: *substituție* / *adăugare* / *suprimare* sau combinații dintre acestea.

A. *Substituția* se înregistrează în două variante, care afectează nivele diferite ale limbii:

a. *Substituția fonetică*, ce determină, la nivel lexical, o modificare semantică în direcția vizată de creatorul formațiunii

Ca la şușă cortului cu Traian Bănescu, Daniela Crudu și Corneliu Vadim Tudor (<http://catavencii.count.brat-online.ro>).

(v. *Ca la ușa cortului; şușă, şușe s.f. (peior.)*, v. *șușanea, şușanele s.f. (peior.)*, spectacol de proastă calitate; apud *Dexonline*; sursa: *Argou* 2007).

b. *Substituția lexicală*, prin care formațiunea creată dobândește, în funcție de nivelul de accesibilitate în identificarea modelului, grade diferite de complexitate (*unică, dublă sau multiplă*) și, în consecință, de expresivitate.

*b*₁. *Substituția unică* conduce la crearea unor variante parodice mai simple, atât în ceea ce privește mecanismul de formare, cât și în ceea ce privește cel de receptare. Se pornește de la schema sintactică a enunțului-model, în care sunt înlocuiți termenii plasați în poziție forte.

Errare Manolescum est (http://www.catavencii.ro/Errare-manolescum-est_0_2546.html#comments).

(după dictonul lui Seneca: *Errare humanum est, sed perseverare diabolicum*).

*b*₂. *Substituția binară* apare în enunțuri stereotipizate, construite simetric, pe baza unor paralelisme sintactice, permițând, astfel, plasarea substitutelor în puncte „cheie”.

Conu Dinu [Patriciu n.n.] *față cu blogărima* (http://www.catavencii.ro/Conu-dinu-fata-cublogarimea_0_275.html#comments).

(după „*Conu Leonida față cu reacțiunea*” – piesă de teatru a dramaturgului Ion Luca Caragiale).

*b*₃. *Substituția multiplă* se bazează pe menținerea tiparului sintactic al secvenței parodiate și pe conservarea cel puțin a unui termen lexical din componența acestei structuri, ca marcă a continuității semantice.

Finanțatorul finanțatorului, totul este finanțare.

Patriciu s-a apucat să răspândească informații „secrete” prin târg, cum ar fi aia că el este finanțatorul din umbră al „României Liberale” (http://www.catavencii.ro/Finantatorul-finantatorului-totul-este-finantare_0_7972.html#comments).

(după *Vanitas, vanitatum, omnia vanitas – Deșertăciunea deșertăciunilor, totul este deșertăciune*).

Indiferent de variantele de reprezentare, substituția lexicală parodică nu se realizează, canonic, în interiorul clasei de echivalență, respectiv al clasei de sinonime, comunicarea mizând, obligatoriu, pe surpriza provocată de inserția substitutului imprevizibil, exterior seriei sinonimice, într-un context suport, stabil și fix (Cvasnii Cătănescu 2006: 236).

B. *Adăugarea fonetică*, prin proteză sau epenteză, este de reținut în cazul în care conduce la crearea unui cuvânt nou, de tip paronimic, care poate susține intenția comunicativă a creatorului.

Apel către Lichelul (http://www.catavencii.ro/Apel-catre-lichelul_0_6591.html).

(titlul editorialului din AC parodiază titlul cărții lui Gabriel Liiceanu, *Apel către lichele*).

C. *Adăugarea lexicală sau sintagmatică*, constând în intercalarea unei secvențe verbale imprevizibile, în contextul unei secvențe fixe, preexistente, conduce la realizarea efectului semantic urmărit prin parodiere.

Maurul Blaga și-a făcut datoria. Maurul Blaga poate să plece...

Maurul Blaga poate să plece. ... Și pentru aceasta este ajutat ***să moară*** zilnic, în ritm alert, și de cei care acum nu mai au cale de întors dintre... (www.manolemesterul.ro).

(după zicala: ***Maurul și-a făcut datoria, Maurul poate să plece***, cunoscuta replică din piesa lui Fr. Schiller, *Conjurația lui Fiesco*).

Santa Klaus Iohannis [pentru primarul Sibiului, Klaus Iohannis n.n.]

Klaus Iohannis este un om tăcut. Și când vorbește pare că tace. Iar tăcerea lui e așa, nu știi cum, profundă. Ai senzația că în jurul său se învârtă aura seriozității nemțești, la fel cum în jurul lui Crin se rotesc muștele la somnul de prânz (http://www.catavencii.ro/Santa-klaus-iohannis_0_7331.html#comments).

„Savanta” de ieri, demnitarii de azi și gazetarii (*Adevărul*, 14.V.1994: 2).

(parodie după vechiul cântec comunist *Uteciștii de azi, comuniștii de mâine*).

D. *Păstrarea integrală și fără modificări a configurației sintactice* ca indice diagnostic al textului imitat

Vezi? **Frunzaverdele** se duc / Ne pune **Chiorul** pe butuc. / Se-alege praful de hoții. / Eu plec. Vasile, tu nu vii? (Radu Berceanu către Vasile Blaga într-o caricatură din *Cațavencii*) (<http://www.catavencii.ro/uploads/files/2012/04/03/4f7ab802dd4a2/10.jpg>).

(parodie textuală după versurile lui Eminescu din poezia *De ce nu-mi vii?*).

Surse ale formelor textuale parodiate

Formele textuale cu lectură parodică provin din două surse: cea populară (folclorică) și cea cultă (livrescă).

A. Parodia de factură populară vizează un text aparținând patrimoniului folcloric (proverbe, zicători, versuri și expresii populare) – enunț anonim, cu valoare sentențioasă, care este modificat în mod deliberat de jurnalist pentru a-i conferi o anumită funcție (ironică, sarcastică, satirică, rezumativă etc.) în perimetrul discursului public.

Bănescu, cîinele de pază al economiei (<http://catavencii.count.brat-online.ro>).

Ia-ți, Elenă, ziua bună! Traian Bănescu (**socru doar aparent mic**): „A plecat fata lu' tata...” (<http://catavencii.count.brat-online.ro>).

(parodie după cântecul miresei: *Ia-ți, mireasă, ziua bună...*).

Lui Sașa Lebed **i se mai taie oleacă macaroana** (A, S.VII.1996, p. 1).

(după expresia populară *a fi se tăia macaroana*).

B. Parodia de factură cultă pornește de la fragmente textuale aparținând literaturii culte, livrești (*titluri de filme, de cărți, fraze celebre ale unor persoane renumite*), pe care autorul enunțului parodiat le modifică intenționat, prin substituție parțială cu altele, purtătoare ale sensului vizat, sau le completează prin inserarea de elemente noi, „surpriză”. Construcția rezultată în urma modificării parodice a secvenței-sursă este formată din două segmente: pe de o parte, secvența din textul-sursă, care funcționează ca marcă posibilă de identificare a modelului de bază, contribuind la aspectul pretențios, căutat al expresiei, iar, pe de altă parte, secvența modificată, care anunță schimbarea sistemului de referință și asigură reorientarea referențială.

În formațiunile studiate putem identifica mai multe surse care asigură intertextualitatea parodică:

1. expresii celebre

Finanțatorul finanțatorului, totul este finanțare

Patriciu s-a apucat să răspîndească informații „secrete” prin târg, cum ar fi aia că el este finanțatorul din umbră al „României Liberale” (http://www.catavencii.ro/Finantatorul-finantatorului-totul-este-finantare_0_7972.html#comments).

(se face referire la magnatul Dinu Patriciu prin parodiare după *Vanitas, vanitatum, omnia vanitas* – *Deșertăciunea deșertăciunilor, totul este deșertăciune*, frază care provine din *Vulgata*, traducere târzie a *Bibliei, Ecclziastul*, 1: 2, care conține o confesiune a unui suflet eșuat în căutarea lui după fericire; textul este plin de pesimism și dezamăgire).

Errare Manolescum est (http://www.catavencii.ro/Errare-manolescum-est_0_2546.html#comments).

(după dictonul lui Seneca, *Errare humanum est sed perseverare diabolicum*, „A greși e omenesc, dar a persevera (în greșeli) este diabolic.”; în AC se face referire la greșeala strecurată într-un articol al lui N. Manolescu publicat în *România Lit.*, intitulat *Despre poezie*, în care autorul scrie următoarele: „Să luăm un cuvânt ca liliac. În română el înseamnă (lingviștii spun denotă) pasărea (sic!), floarea sau arbustul cu acest nume” (v. R. l. nr. 1, 6 ianuarie 2012). Concluzia din AC: *La vârsta sa, domnul Manolescu ar trebui să știe că nu tot ce zboară este pasăre*).

2. titluri sau enunțuri din texte beletristice

Apel către Lichelul (http://www.catavincii.ro/Apel-catre-lichelel_0_6591.html)

(titlul editorialului din AC parodiază titlul cărții lui Gabriel Liiceanu, *Apel catre lichele*, scriere-document al unei societati învinse și confruntate cu triumful „lichelelor”; antroponimul din formațiune face referire la Traian Băsescu, căruia îi este dedicat articolul).

Sensul e următorul: că dacă stăpânul Antenelor își ia mâna de pe stăpânul PNL, acesta din urmă dispăre ca o boare în văzduhul neînsuflețit al politicii românești. Punct. De aici și stăpânirea voiculesciană asupra celei antonesciene (<http://www.reportervirtual.ro/2013/04/>).

(parodie după titlul romanului de fantezie, scris de universitarul și filologul englez J. R. R. Tolkien, *Stăpânul inelelor* – engl. *The Lord of the Rings* – în timpul celui de Al doilea Război Mondial și publicat în trei volume în 1954 și 1955).

Ridică-te, Bă!

„Bă”, sper să nu vă supărați prea tare, este cel mai bun prieten al fiecăruia dintre noi. Pe „Bă” trebuie să-l luați de mână, pe 9 decembrie, și să-l duceți la secția de votare. Pentru că, după ce câțiva „Bă” au exersat lenea de referendum, ar vrea să o exerseze în continuare, găsindu-și motive de stat acasă în „dezamăgirea” pe care le-a provocat-o „Dreapta”... Așa că luați-l pe „Bă” cu voi și mergeți la vot. Decât! (<http://www.pah.ro/2012/11/24/ridica-te-ba/>).

(titlul textului de mai sus, care face trimitere la poezia-manifest *Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane*, a poetului Radu Gyr (1905–1975) este ambiguu; din titlu s-ar putea deduce că Bă = Traian Băsescu; conținutul textului infirmă însă acest lucru).

Micul Prinț nu mai e mic

Vă mai aduceți aminte, însă, de copilul care a fost arătat mulțimii adunate în fața hotelului Continental, când Regele Mihai a venit de Paști în România și un milion de români i-au ieșit în întâmpinare? Între timp hotelul Continental s-a închis, iar Regele Mihai a împlinit 90 de ani. Copilul de atunci are 26 de ani. Trăiește în Anglia unde și-a făcut studiile ca lumea. Vine periodic în România și pare un tânăr OK. (http://www.catavincii.ro/Micul-print-nu-mai-e-mic_0_3082.html).

(titlul articolului din AC, reproducând titlul romanului *Micul Prinț*, de Antoine de Saint Exupéry (1943), face referire la nepotul Regelui Mihai, acum în vârstă de 26 de ani).

Suferințele tinerilor Ponta și Antonescu

(după *Suferințele tânărului Werther* („Die Leiden des jungen Werthers”), scriere romantică, de Johann Wolfgang von Goethe, apărută în 1744, una dintre operele reprezentative ale mișcării literare *Sturm und Drang*).

Conu Dinu [Patriciu n.n.] **față cu blogărima** (http://www.catavincii.ro/Conu-dinu-fata-cublogarimea_0_275.html#comments).

(după *Conu Leonida față cu reacțiunea* – piesă de teatru a dramaturgului Ion Luca Caragiale).

La Băse vine un arab – Ai văzut ce haloimăs e în toată țara cu demisia lui **Arafat** (citynews.ro/editorial-4/).

(după versul *La pașa vine un arab...* din poezia *El Zorab*, de George Coșbuc).

Avatarul lui Ilici (www.9am.ro/comunitate/ilici).

(după *Avatarii faraonului Tla*, de Mihai Eminescu).

Codruța, frate cu românul

Drept care nu pot să nu-mi amintesc că baschetbalista pentru care Victor Ponta și-a aprins singur paie în cap alegând-o prințesa DNA-ului are totuși o calitate majoră: a auzit de mică în casa părinților ei că Securitatea face buba... (Mircea Dinescu, http://www.catavencii.ro/Codruta-frate-cu-romanul_0_7812.html).

(după versurile lui Mihai Eminescu din *Doina*: **Codrul – frate cu românul / De secure se tot pleacă...**).

Contradicția lui Manolescu

(http://www.catavencii.ro/Contradictia-lui-manolescu_0_7453.html).

(titlu din AC, după eseul cu același nume de Nicolae Manolescu, *Contradicția lui Maioreescu*; articolul, intitulat parodic, face referire la un conflict care a avut loc între N. Manolescu, președintele UR, și Florin Iaru de la *Cațavencii*, care îi reproșează celui dintâi că *Junele Manolescu se informa mai bine. Iar sub mandatul domniei sale s-au golit vistieria, au fugit resursele, s-au pierdut proprietăți și se umblă la statut, pentru a-și mai trage un mandat de președinte, măi dragă! Nu sub al meu!*).

Vânătoarea regală (titlu, n.n.) / **Vânătorul Năstase** va putea doborî prada cu arcul și șoimul (*Adevărul*, 1.V.2004: 1).

(*Vânătoarea regală* este titlul unui roman de D. R. Popescu, în care personajele sunt în căutarea adevărului).

3. titluri de cântece

„**Savanta**” de ieri, **demitarii de azi** și gazetarii (*Adevărul*, 14.V.1994: 2).

(parodie după vechiul cântec comunist *Uteciștii de azi, comuniștii de mâine*).

4. titluri de filme / piese de teatru

Senatorul viermilor pleacă din PDL trântind ușa.

Iulian Urban, flăcăul cu viermii, și-a anunțat plecarea din PDL, nu și din Senat

(<http://voxpública.realitatea.net/politica-societate/>).

Vedeta de excepție... este acum senator. Senatorul forcepsului (referire la Mihai Răzvan Ungureanu) (<http://roncea.ro/2012/12/12/>).

(parodii după titlul filmului românesc *Senatorul melcilor*, regizat de Mircea Daneliuc și difuzat în 1995).

5. replici memorabile ale unor persoane publice contemporane

Măi, telespectatorule! (A, 1.V.2004, p. 4).

(titlul, apărut în cadrul rubricii „Cronica TV”, preia, prin modificare, celebra replică a președintelui Ion Iliescu din 1990 la adresa jurnalistului Radu Mazăre: *Măi, animalule!*).

Pastișa

Pastișa este un proceu al intertextualității care se bazează pe *preluare mecanică a unui model textual dintr-un anumit domeniu* (științific, tehnic, folcloric etc.) și transferul lui într-o altă ramură de activitate. La nivelul antroponimului *pastișat*, această modalitate de expresie servește ca exprimare a *atitudinii ironice*, a unei *intenții sarcastice* sau a *dezaprobării* creatorului ei.

Formarea textului-pastișă impune, în acord cu Cvasnii Cătănescu (2006: 228), „o suită de condiții și de etape constitutive, care presupun, în esență, autonomia formală a unui gen de discurs sau a unui idiosil *pastișat*, cu norme lingvistico-retorice bine definite, care permit, ca urmare a apariției repetitive, tratarea lor ca ticuri sau clișee stilistice”: aceste condiții permit producerea unui nou text, prin imitarea normelor tipice pentru textele aparținând genului / stilului-sursă.

Principala sursă de realizare a *pastișei* o constituie fie *proverbul* sau exploatarea preferențială a unor *sintagme cu caracter fix*, folosite în anumite domenii de specialitate (domeniul juridic, pictură, teatru film, scrisori), cu o *structură simplă, clară, concisă* și ușor de reprodus. Antroponimele-pastișă, bazate pe proverbe, rezistă în timp ca urmare a caracterului sentențios-aforistic imprimat modelului-sursă. Structura concentrată, oferită de proverb, reprezintă, de altfel, și o procedură comodă de sintetizare a esențialului și de etichetare depreciativă a unui eveniment sau a unei persoane.

După ce Elțin s-a făcut frate cu dracu ca să treacă puntea alegerilor (A, 5.VII.1996, p. 1).

(după proverbul românesc *Fă-te frate cu dracul, până treci puntea.*)

La Referendumul pentru suspendarea președintelui Traian Băsescu i se spunea Asudatul. Acum o să i se spună Arici-Redistribuici (<http://roncea.ro/2012/12/12/>).

(antroponim pentru Mihai Răzvan Ungureanu, *pastișat* după numele *Arici Pogonici*, fostă revistă periodică pentru copiii preșcolari, cu caracter de album ilustrat, cu benzi desenate în culori, editată de revista „Luminița” în România comunistă din anii 1957–1980; potrivit legii electorale românești, toți candidații care nu au obținut majoritatea voturilor în colegiile în care au candidat vor putea să-și obțină mandatele de parlamentar doar în urma redistribuirii. Se face legătura între procedeele redistribuirii voturilor la alegeri, validat de președintele Băsescu, și numele (rimat) al revistei în discuție).

Ziua de azi ne-a adus și prima lovitură de teatru pe frontul USL! Actorul – Victor Ponta. Premierul a numit „omul lui Băsescu” în fruntea procurorilor anticorupție! Șoc și groază! Pentru că ieri Ponta era Pilat din Pont, iar azi e Gigi-Duru’...Totuși, ieri însă, Ponta a fost Pilat. Pilat din Ponta. S-a spălat pe mâini, după întâlnirea cu secția de procurori a CSM, lăsând răspunderea numirii procurorilor-șefi pe umerii viitorului ministru al justiției, liberal sau susținut de PNL (<http://www.reportervirtual.ro/2013/04/>).

(*Gigi Duru* este, „o persoană care vrea să facă pe dura, dar nu-i prea reușește” (<http://www.123urban.ro/>); *Pilat din Pont* (în latină *Pontius Pilatus*), originar din Pontul Asiei Mici, a fost guvernator roman al Iudeei între anii 26–36).

Cițiți aici ce părere avea atunci subsemnatul despre alegerea dubioasă a lui Traian Băsescu, menținută, iată, și după un fructuos cincinal antiromânesc, când ciudatul personaj a fost desemnat deja de Suspendatul drept al său personal și oficial „**Il Successore**”, **alias Asudatul**. Tot ceea ce am scris rămâne, din păcate, valabil (<http://roncea.ro/2012/12/12/>).

(referire la Mihai Răzvan Ungureanu).

Teodor Anatol Baconsky (schi), cunoscut drept „**Dorel**” alias „**Doru**” (<http://roncea.ro/2012/12/12/>).

(Dorel e băiatul din reclamele de la coniacul Unirea, care e obiectul glumelor nesărate ale prietenilor grobieni; acesta are cam 25 de ani, e pâlmaș (muncitor cu palma), îi plac fetele, lucrează ca să poată plăti chiria și să-și ia o bere / sau un vinars tare; lui Dorel i se adresează produse cu marja de profit scăzută – bere ieftină, caramelle la pungă fără învelitoare, pentru că e plătit puțin, deci trebuie că e prost (<http://www.strategic.ro/publicitate/ce-ar-face-dorel.html/>).

E clar, Crin și-a furat-o rău de tot de data asta. Azi. Măine poate va fi altfel. Dar azi, Anto e perdantul de serviciu.

(referire la Crin Antonescu).

Omul nu bătea câmpii, căci provenea din aceeași tagmă ca și **Monica Macovei**, numai că spre deosebire de **Maica Smara a societății noastre civile, care se cununase la mănăstirea Secu...** (http://www.catavencii.ro/Codruta-frate-cu-romanul_0_7812.html).

(se face legătura între europarlamentarul Monica Macovei și **Smaranda Gheorghiu** (1857–1944), scriitoare, publicistă, militantă activă în mișcarea feministă a epocii, membră a mai multor societăți culturale, considerată educatoare a poporului, cunoscută și sub numele de **Maica Smara**, poreclă primită de la Veronica Micle).

Traian The First, unificatorul Creștin-Democrației românești (http://www.catavencii.ro/Traian-the-first-unificatorul-crestin-democratiei-romanesti_0_5440.html).

(referire ironică la Traian Băsescu și la intenția manifestă a acestuia de a reface „dreapta” românească).

Patimile lui Chelios

Traian Băsescu, regele ideilor contradictorii, trăiește un **calvar mediatic: Patimile lui Chelios**.

După cum rezultă din analiza și Sinteza zilei de la postul **Anatema 3**, președintele are crucificatul mărit (http://www.catavencii.ro/Patimile-lui-chelios-coperta-de-miercuri_0_3443.html).

(**Chelios**, antroponim metaforic atribuit lui Traian Băsescu, pasișat după numele lui **Christos Kostas Tselios**, cunoscut ca **Chris Chelios** (născut în 1962), hocheist profesionist american în retragere; metafora **calvar mediatic** face referire la **Patimile lui Isus**).

Parchetul **Băsis** a sărbătorit **Adormirea Motivațiilor Democratice** (iulianrinder.wordpress.com/).

(după numele sărbătorii **Adormirea Maicii Domnului**).

Preoteasa monstrului sacru

Nici nu s-a uscat bine vopseaua verde în care s-a travestit PDL-ul la București, că **Elena Udrea** a intrat într-o transă politică. L-a văzut pe **Traian Băsescu în chip de monstru sacru** și a început

să profetească în numele lui. **Fosta preoteasă a turismului și dezvoltării** face planuri de viitor de un optimism chior, care n-are nici o legătură cu fugile din PDL și cu înfrângerea coloristică a partidului camuflat înainte de alegeri. Cum nu va desemna **monstrul sacru** un premier de la USL după alegeri și cum vor fugi, atunci dar și mai devreme, din USL cei care nu se simt bine acolo (http://www.catavincii.ro/Preoteasa-monstrului-sacru_0_3879.html).

(referire metaforică la Elena Udrea, „pupila” „monstrului sacru” Traian Băsescu).

Cazul **tătucului stalinisto-ceaușist Băsescu**

Ideea stalinistă a lui Traian Băsescu, că cei care se leagă de aberațiile lui economice lovesc în poporul lovit de el... (http://www.catavincii.ro/Editorial_5_20.html).

(referire metaforică la Traian Băsescu, adept al unor idei tiranice și populiste de tip stalinisto-ceaușist).

Santa Klaus Iohannis [pentru primarul Sibiului, Klaus Iohannis n.n.]

Klaus Iohannis este un om tăcut. Și când vorbește pare că tace. Iar tăcerea lui e așa, nu știi cum, profundă. Ai senzația că în jurul său se învârtte aura seriozității nemțești, la fel cum în jurul lui Crin se rotește muștele la somnul de prânz (http://www.catavincii.ro/Santa-klaus-iohannis_0_7331.html#comments).

(termenul englezesc *Santa Claus* este anglicizarea lui *Sinterklaas*, care înseamnă Sfântul Nicolae în limba olandeză; Washington Irving a susținut, într-o satiră din 1809, că termenul *Santa Claus* a apărut în SUA prin contactul imigranților olandezi cu alte populații americane; enunțul-pastișă face referire la statura morală de „sfânt” a lui Iohannis).

Antonesculatul

Crin Antonescu e miezul unei **legende despre lene și somn, alimentată de comoditatea sa patologică**. Dacă n-ar ieși în exces la televizor, ai zice că e singurul animal politic care hibernează și în lunile de vară... Pe scurt, imobilitatea, lipsa efortului în raport cu sine, îl slăbesc neîntrerupt. Și, desigur, Felix (http://www.catavincii.ro/Antonesculatul_0_3198.html#comments).

(contaminare între antroponimul *Antonescu* și cuvântul *sculatul* din somn).

Anticrinul

Nori de fum și aburi de pucioasă se adună în jurul lui Crin Antonescu. Râsete de drac răzbat dinspre servicii, în timp ce umbra candidatului USL la președinție nu mai ascultă de mișcările lui. Băsescu râde fără să-și miște buzele, iar asigurările piscicultului Ponta sună ca mieunatul motanului Behemot (http://www.catavincii.ro/Anticrinul_0_8034.html#comments).

(referire la profeția biblică, în care se spune că puterea anticristului va juca un rol crucial în evenimentele de la finalul istoriei pământului; tot astfel, este amenințat Crin Antonescu de serviciile secrete, precum lumea de Anticrist).

Concluzii

Studiul formațiunilor lingvistice descrise mai sus pune în evidență importanța aplicării procedurii intertextualității în plan antroponimic, ca strategie de influențare a receptorului din spațiul public românesc actual, în direcția vizată de creatorul lor. Antroponimele în discuție „șochează receptorul prin încălcarea deliberată a unor reguli standard de utilizare a materialului lingvistic, *incitându-l* să participe la (re)construcția mesajului”, pe baza acceptării raționamentului retoric utilizat: originalitatea formulelor antroponimice, bazate

pe mecanismul intertextualității, constă, atât în mimarea unor genuri discursive – populare sau culte – sau a unor enunțuri particulare, devenite notorii, cât și în inventivitatea verbală. „Parodia și pasișa publicistică contează pe autoritatea culturală a modelului, textul nou creat prezentând un dublu avantaj: este un instrument de atragere a receptorului, incitat să depisteze aluzia culturală efectuată, și, în același timp, un instrument de manipulare a aceluiași destinatar”⁵.

Multe dintre formațiunile antroponimice prezentate mai sus sunt *structuri recurente în presa românească actuală*, alcătuite pe baza unor reprezentări existente în mentalul colectiv despre personalitățile publice vizate. Unele tipare ale acestora au fost create de autorii revistei „Academia Cașavencu” (actual „Cașavencii”)⁶ și preluate apoi și de alte publicații de presă din România, dobândind chiar statutul de locuri comune în conversația curentă.

„Preluate sau nu din uzul comun, unele dintre acestea tind să capete, prin frecvență și transfer de la o publicație la alta, *funcția unor porecle*, deci să actualizeze o funcție de «rebotizare» a referenților. În aceste cazuri, funcția referențiată a numelor proprii este secundată de *cea emotivă*, întrucât acestea transmit, în egală măsură, atitudinea subiectivă a vorbitorului față de referenți (situație comparabilă cu cea a numelor comune, cel puțin în cazul diminutivării)”⁷.

Bibliografie

- Academia Cașavencu*, săptămânal, anul I (1990).
- Authier-Revuz, J. 1982. Hétérogénéité montréalaise et hétérogénéité constitutive, éléments pour une approche de l'autre dans le discours. *DRLAV*: 91–151.
- Authier-Revuz, J. 1995. *Ces mots qui ne vont pas de soi. Boucles réflexives et non coïncidences du dire*. Tomes I–II. Collection «Sciences du langage». Paris: Larousse.
- Bakhtine, M. 1970a. *Problèmes de la poétique de Dostoïevski*. Lausanne: Ed. L'Age de l'Homme.
- Bahtin, M. 1970b. *Problemele poeziei lui Dostoïevski*. București: Editura Univers.
- Chelaru-Murăruș (2010: 176–177). Nume, porecle, semnături ironice în paginile *Academiei Cașavencu*. În *Limba română: Controverse, delimitări, noi ipoteze (II), Pragmatică și stilistică, Actele celui de al 9-lea Colocviu al Catedrei de limba română (București, 4–5 decembrie 2009)*, R. Zafiu, A. Dragomirescu și A. Nicolae (eds.), 175–184. București: Editura Universității din București.
- Cvasnii Cătănescu, M. 2006. *Retorică publicistică: de la paratext la text*. București: Editura Universității din București.
- DEXonline*. <http://dexonline.ro/surse> (accesat în aprilie 2013).
- Felecan, D. 2011. Observații privind utilizarea unor alocutive de identificare în limba română actuală (exemplu Președintelui României (PR)). În *ONOMASTICON. Όνομαστικόν. Studii despre nume și numire I*, O. Felecan (ed.), 277–295. Cluj-Napoca: Mega.
- Kristeva, J. 1969. Le texte et sa science. *Séméiotiké, Recherches pour une sémanalyse*, 9–28. Paris: Seuil.

⁵ *Ibidem*: 238–239.

⁶ „Academia Cașavencu” (actual „Cașavencii”) este un cunoscut ziar de satiră și investigație din România, fondat în februarie 1990, cu scopul explicit de a sancționa prin umor (negru) viciile societății românești în postcomunism. Menționăm faptul că textele, aparținând acestei reviste, sunt texte „literare”, de o factură particulară (construite cu intenții satirice); ele aparțin unui număr limitat de autori, obiectivul prioritar al acestora vizând, cu precădere, aspectele tematice ale presei umoristice, efectele stilistice ce decurg din utilizarea în scris a unor procedee ale oralității.

⁷ Chelaru-Murăruș (2010: 176–177).

- Magda, M. 2004. Strategii ale discursului public – Riscuri și oportunități: considerații introductive referitoare la unele disfuncții specifice discursului public românesc actual (perspectivă pragmatolingvistică). În *Fenomene și procese cu risc major la scară națională*, F.G. Filip și B.C. Simionescu (coords.), 255–279. București: Editura Academiei Române.
- Manu Magda, M. 2007. Dialogul în comunități plurilingve: aspecte ale comportamentului mediatic alocutiv (exemplul României). În *Europa și spațiul public. Practici comunicaționale. Reprezentări. Climat emoțional*, C. Beciu și N. Perpelea (eds.), 62–102. București: Editura Academiei Române.
- Manu Magda, M. 2012. Pragmatics and Anthroponymy: Theoretical Considerations on the System of Appellatives in Contemporary Romanian. În *Name and Naming: Synchronic and Diachronic Perspectives*, O. Felecan (ed.), 18–31. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.